

**ACORD 86/2016, de 16 de novembre, del Ple
del Consell de l'Audiovisual de Catalunya**

**Sobre l'anàlisi d'una notícia sobre un cas de violència masclista a Esplugues de
Llobregat emesa a Telecinco i a Antena 3 TV el 16 de setembre de 2016**

Fets

Primer. Amb data 28 de setembre de 2016 va tenir entrada al CAC una queixa, amb número de registre 0003E/836/2016, signada per la senyora [...], presidenta de l'Observatori de les Dones en els Mitjans de Comunicació i alcaldessa d'Esplugues de Llobregat, en relació amb una notícia sobre un cas de violència masclista emesa a Telecinco (15.18h) i a Antena 3 TV (15.22h) el 16 de setembre de 2016.

Segon. L'escrit manifesta el seu desacord en relació amb el llenguatge utilitzat en la notícia en els termes següents:

- Concretament, afirma que: “[...] el tractament informatiu contradiu clarament totes les recomanacions escrites i aprovades per part dels organismes públics i professionals en relació amb el dret a la intimitat, la prevenció de la victimització secundària, l'estigmatització i la protecció de menors”.
- A continuació, l'escrit incideix en la vulneració del dret a la intimitat i la privadesa: “[...] Es descriuen i mostren explícitament, a partir del suport visual i a través de la locució, moments que pertanyen clarament a la intimitat dels familiars directes de la dona assassinada, que són tractats de forma absolutament irrespectuosa i espectacularitzada [...] la notícia televisiva descriu amb precisió la situació davant el domicili de la víctima, que les càmeres de televisió capten sense el consentiment de les persones que es troben al lloc dels fets”.
- Finalment, l'escrit fa referència a les al·lusions que el relat fa de la nacionalitat de la víctima i a la relació de causalitat que s'estableix amb els fets ocorreguts: “La locució també dóna informacions irrellevants respecte a la situació documental de la dona assassinada, fent referència als seus orígens a Romania, generant una cerimònia de confusió sobre la seva pertinença com a ciutadana que podria tenir una clara deriva estigmatitzant i exculpatòria en relació amb el seu assassinat”.

Tercer. El 18 d'octubre de 2016, l'Àrea de Continguts del Consell va elaborar l'Informe 34/2016 sobre l'anàlisi de dues peces informatives emeses el 16 de setembre de 2016 al programa *Informativos Telecinco* i *Noticias 1* d'Antena 3 TV, respectivament, per tal de donar resposta a la queixa presentada per l'entitat reclamant. Els paràmetres d'anàlisi es basen en les *Recomanacions sobre el tractament de la violència masclista als mitjans de comunicació*.¹

¹ <http://www.cac.cat/pfw_files/tpl/test/82._Recomanacions_viol_ncia_masclista.pdf>

Quart. Del total de quinze recomanacions que conformen el document de referència, l'informe de continguts n'observa el seguiment de nou. La resta de recomanacions no són d'aplicació.

Les recomanacions aplicades a l'informe esmentat són les següents:

Recomanació 2: “Seleccionar i diversificar les fonts d'informació: Cal evitar recollir testimonis del veïnat i dels familiars, si no tenen dades concretes i aprofitables. És contraproduent involucrar-hi terceres persones si no tenen una vinculació directa amb el cas, encara que hi tinguin lligams de parentiu o sentimentals, així com aquelles que només hi estan relacionades circumstancialment. És recomanable l'ús de fonts qualificades, especialitzades i de solvència contrastada, que siguin les més adequades en cada cas. Cal identificar les fonts de la manera més concreta possible”.

Recomanació 4: “Respectar el dret a la intimitat de les persones agredides i la presumpció d'innocència de les persones agressores”.

Recomanació 5: “Respectar la dignitat de les persones agredides i de persones del seu entorn familiar o veïnal i no mostrar-les mai sense el seu consentiment previ”.

Recomanació 8: “Evitar el sensacionalisme i el dramatisme, tant pel que fa a la forma com pel que fa al contingut de les informacions: [...] S'han d'evitar les descripcions detallades, escabroses o impactants”.

Recomanació 9: “[...] escollir només aquelles imatges que aportin informació i evitar la concentració de l'atenció en les persones agredides i en les del seu entorn. [...] cal procurar que totes les imatges siguin impersonals, neutres, que no permetin identificar el lloc dels fets [...] Convé valorar quines són les imatges imprescindibles i quines les mancades de valor informatiu”.

Recomanació 10: “Evitar qualsevol relació causa-efecte entre els fets i la procedència de les persones implicades, la seva situació sociocultural i/o les circumstàncies personals”.

Recomanació 11: “Contextualitzar la informació. És recomanable explicar els antecedents i els processos seguits per la persona agredida que siguin pertinents [...] abans d'arribar a la situació present”.

Recomanació 12: “Cal garantir el seguiment informatiu dels casos. S'ha d'informar de la seva resolució i, si s'escau, de la recuperació de les persones agredides. [...] convé difondre informes, balanços periòdics i estadístiques, així com fer visible la xarxa de recursos i serveis específics destinats a les dones en situació de violència masclista [...]”.

Recomanació 13: “Convé informar i mostrar que l'acte violent té conseqüències negatives per als agressors i fer visible, així mateix, les manifestacions de rebuig social que es produeixen”.

Cinquè. Sobre la base de les recomanacions esmentades, l'informe de continguts agrupa els paràmetres d'anàlisi en cinc blocs temàtics:

1. Les fonts d'informació.

2. Respecte a la privadesa de les persones afectades.
3. Elements d'espectacularització.
4. Elements de relació entre els fets i les característiques personals de les persones implicades.
5. Informació contextual.

Sisè. L'informe mateix, en relació amb l'anàlisi del tractament informatiu de les notícies objecte de queixa sobre violència masclista a Esplugues de Llobregat, emeses al programa *Informativos Telecinco* i *Noticias 1* d'Antena 3 TV del 16 de setembre de 2016, determina, respectivament, que:

1) Telecinco:

"[...]

- Podria contravenir la **recomanació 2**, atès que no dóna veu a fonts especialitzades, sinó únicament a actors circumstancials (una veïna sense identificar que apareix en tres ocasions) que expliquen els fets des d'un punt de vista personal.
- Podria contravenir les **recomanacions 4 i 5**, atès que:
 - o En moments diversos de la peça analitzada apareixen diversos elements que, interrelacionats, podrien permetre la identificació de la víctima i del presumpte agressor en cercles socials propers, tot i que difícilment per al conjunt de l'audiència: nom, edat, municipi de residència, origen familiar i imatges d'un edifici (no identificat) que l'*off* associa al domicili de la víctima.
 - o Es mostra, tot i que amb plans generals i nocturns que no permeten la identificació, persones afectades en moments de dol i se n'especifica la relació de parentiu amb la víctima (la germana, l'exparella i la filla).
- S'adequa al que estableix la **recomanació 4** sobre presumpció d'innocència del presumpte agressor.
- Podria no ajustar-se a les **recomanacions 8 i 9**, atès que s'utilitzen, de manera repetida, sistemes diversos d'espectacularització i de dramatització de la informació: recursos visuals, lèxics o sonors.
- Podria no ajustar-se a la **recomanació 10**, atès que esmenta la nacionalitat de la víctima i del presumpte agressor (dues vegades), de forma que es podria establir una relació entre els fets i la procedència.
- S'adequa a les **recomanacions 11, 12 i 13**, perquè ofereix informació contextual del fet objecte de la informació (la inexistència d'antecedents, el procés judicial, les conseqüències negatives). Igualment ofereix dades genèriques sobre la violència masclista a Espanya (dades de dones víctimes de la violència masclista i amenaçades durant l'any 2016) i sobreimprimeix el telèfon d'atenció a les víctimes."

2) Antena 3 TV:

"[...]

- Podria contravenir la **recomanació 2**, atès que no dona veu a fonts qualificades, sinó únicament a terceres persones (dos veïns, un d'ells sense identificar), que donen informacions circumstancials.
- S'ajusta a les **recomanacions 4 i 5** en relació amb la intimitat de les persones afectades, atès que:
 - o Malgrat que es proporciona alguna dada personal de les persones afectades (edat), no se'n menciona ni el nom ni la nacionalitat.
 - o Malgrat que s'hi esmenta el grau de parentiu de les persones afectades (germana, exparella i filla menor de la víctima) mentre es mostren imatges d'aquestes en situació de tristesa, les condicions dels plans no permeten identificar-les.
 - o Malgrat que les imatges d'il·lustració, acompanyades de la veu en *off*, permeten la identificació del lloc dels fets en l'àmbit geogràfic més proper, això no és possible per al conjunt de l'audiència.
- Podria no adequar-se al que estableix la **recomanació 4** sobre presumpció d'innocència del presumpte agressor, atès que en una ocasió el prestador no es refereix a l'agressor com a presumpte autor dels fets.
- Podria contravenir les **recomanacions 8 i 9**, atès que s'utilitzen recursos visuals i lèxics que incrementen el dramatisme.
- S'ajusta a la **recomanació 10**, atès que no explicita la nacionalitat de les persones afectades.
- S'adequa a les **recomanacions 11, 12 i 13**, atès que contextualitza la notícia i informa sobre la inexistència d'antecedents per maltractament, sobre el procés d'investigació policial en el moment de la notícia i sobre una manifestació de rebuig social a les portes de l'ajuntament. Així, emet l'espot d'una campanya contra la violència masclista."

Setè. Vista la queixa presentada i l'anàlisi que es desprèn de l'Informe de l'Àrea de Continguts, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya creu oportú efectuar les següents

Consideracions

Primera. Autoregulació o coregulació en els mitjans de comunicació social referent als continguts de violència masclista

La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva entre dones i homes, fixa com a criteri d'actuació general dels poders públics l'adopció de les mesures necessàries per a l'eradicació de la violència de gènere (apartat 5 de l'article 14), que en relació amb l'àmbit específic de l'audiovisual destaca la capacitat de les administracions públiques de promoure l'adopció per part dels mitjans de comunicació d'acords d'autoregulació que contribueixin al compliment en matèria d'igualtat entre dones i homes (apartat 2 de l'article 39). Així mateix, la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, exigeix, també, als mitjans de comunicació el foment de la salvaguarda de la igualtat entre home i dona, i evita tota discriminació entre ells, així com la difusió d'informacions relatives a la violència sobre la dona amb la garantia d'objectivitat, la defensa dels drets humans, la llibertat i dignitat de les dones víctimes de violència i dels seus fills, tot tenint una especial cura en el tractament gràfic de les informacions i la publicitat (article 14). També el capítol VI del títol II de la Llei 5/2008, del Parlament de Catalunya, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, estableix una àmplia sèrie de mesures específiques destinades als mitjans de

comunicació, com ara les atribucions del Consell de l'Audiovisual, com a autoritat reguladora, en el foment d'acords i convenis d'autoregulació o coregulació amb tots els mitjans de comunicació social.

En el mateix sentit, la Llei 7/2010, de 31 de març, general de la comunicació audiovisual, exposa ja en el seu preàmbul que “[...] la norma aspira a promoure una societat més incloent i equitativa i, específicament, en el que fa referència a la prevenció i l'eliminació de discriminacions de gènere, en el marc del que estableixen en matèria de publicitat i mitjans de comunicació la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere i la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva d'homes i dones. [...]”.

És, per tant, mitjançant aquestes prescripcions legislatives que es reclama als mitjans de comunicació l'adopció de mecanismes d'autoregulació que garanteixin la difusió adequada de les informacions relatives a la violència de gènere, d'acord amb els principis de l'ètica periodística. Amb aquest propòsit, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya promou acords i convenis d'autoregulació o de coregulació a l'objecte d'incorporar criteris orientadors amb relació a l'actuació dels programes davant la violència masclista i la representació de les dones, els quals, a més, han de tenir caràcter de codis ètics i actuar com a guies de conducta per als mitjans de comunicació i com a pauta de control *a posteriori*.

Segona. El tractament de les notícies en les *Recomanacions sobre el tractament de la violència masclista als mitjans de comunicació*

Davant la creixent sensibilització i canvi social en relació amb la igualtat entre dones i homes o la prevenció i eradicació de la violència de gènere, s'han desenvolupat, i es continuen desenvolupant, iniciatives tant socials com legislatives per mostrar a la societat i afrontar col·lectivament la violència contra les dones. En aquest sentit, un dels aspectes més significatius és la proliferació de literatura deontològica: codis ètics, recomanacions, guies, llibres d'estil, etc. que neixen amb el comú denominador d'apel·lar a la forma en què els mitjans de comunicació reflecteixen i construeixen el relat sobre el paper social i els drets de les dones.

En aquest aspecte, doncs, les *Recomanacions sobre el tractament de la violència masclista als mitjans de comunicació* del Consell de l'Audiovisual de Catalunya són el fruit de la iniciativa col·lectiva dels diversos agents socials i institucionals implicats,² i tenen l'objecte de presentar uns paràmetres estàndard en relació amb el tractament informatiu d'aquest tipus de continguts en l'exercici de la professió periodística.

² Aquestes *Recomanacions* van ser impulsades per l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya, el Col·legi de Periodistes de Catalunya, el Consell de la Informació de Catalunya, l'Observatori de les Dones en els Mitjans de Comunicació, l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, el Programa de Dones de l'Ajuntament de Barcelona, la Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania, el Programa de seguretat contra la violència masclista i l'Institut Català de les Dones de la Generalitat, així com pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

Aquest marc d'autoregulació vol marcar un referent d'obligació moral –o codi ètic– per als mitjans de comunicació en la defensa dels valors relatius al respecte a la dignitat humana i té la finalitat d'establir una especial sensibilitat en els casos de l'emissió d'informacions o opinions de continguts relatius a pràctiques inhumanes o degradants sobre fets relacionats amb la violència masclista, com ara el precepte que exigeix excloure els elements morbosos de les notícies.

Per tot el que s'ha exposat, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya adopta, per unanimitat, el següent

ACORD

1. Trametre a la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència l'Informe d'anàlisi de l'Àrea Continguts del Consell de l'Audiovisual de Catalunya i les reflexions i les valoracions que conté aquest Acord, per tal que adopti, si escau, les mesures que consideri oportunes.
2. Notificar aquest Acord i l'Informe 34/2016, de l'Àrea de Continguts d'aquesta institució, a l'Observatori de les Dones en els Mitjans de Comunicació.
3. Notificar aquest Acord als prestadors de serveis de comunicació audiovisual Mediaset España Comunicación, SA, i Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, SA.

Barcelona, 16 de novembre de 2016

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera Bellés
Conseller secretari